

FEMINISTISEN PUOLUEEN YLEISOHJELMA

FEMINISTINEN POLITIIKKA

Feministinen puolue nostaa syrjimättömyyden periaatteen politiikan keskiöön. Feministinen näkökulma politiikkaan haastaa sukupuoleen, seksuaalisuuteen, ihonväriin ja etnisyyteen perustuvat valtarakenteet, jotka johtavat etuoikeuksien jakamiseen yksille ja niiden rajoittamiseen toisilta. Feministisen politiikan päämääränä on yhteiskunta, jossa kaikilla ihmisillä on mahdollisuus toteuttaa itseään täysimittaisesti yhdenvertaisessa asemassa muiden kanssa riippumatta sukupuolesta tai sukupuolettomuudesta, seksuaalisesta suuntautumisesta, ihonväriin tai etnisyyteen liitetyistä käsityksistä, toimintakyvystä, luokasta, uskonnosta tai vakaumuksesta, sukupuolen ilmaisusta, iästä tai kansalaisuudesta.

Feministinen puolue näkee, että tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja ihmisoikeuksien toteuttaminen vaativat poliittista kamppailua. Yksimielisyys päämäärästä ei riitä, tarvitaan myös poliittista analyysiä tasa-arvon tiellä olevista esteistä ja keinoista, joilla yhdenvertainen yhteiskunta voidaan saavuttaa.

Perinteisessä puoluepolitiikassa luokka on ollut keskeinen analyysin väline, jonka kautta yhteiskunnan rakenteita on pyritty ymmärtämään. Luokka kuitenkin on käsitteenä liian kapea. Kapitalismi ja sen luokkarakenteet eivät selitä syrjintää, seksismia ja rasismia, jotka tiedetään myös sosialististen järjestelmien ilmiöiksi. Yksilön oikeuksia korostava liberalismikaan ei pysty riittävällä tavalla ratkaisemaan rakenteellista epätasa-arvoa. Palkkaeroja on kaikissa palkkaluokissa. Miehet tekevät väkivaltaa miehille, naisille sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille kaikissa yhteiskuntaluokissa. Maahanmuuttajien lasten on vaikeampi päästä työmarkkinoille, ja he joutuvat usein elämään köyhyydessä. Vammaisten ihmisten syrjintä on este osallistumiselle ja vaikuttamiselle. Lisäksi lapset, nuoret ja vanhukset jäävät syrjään yhteiskunnassa, jonka normina ovat keski-ikäiset.

Politiikkaa on tehty perinteisesti enemmistöjen ehdoilla. Tämä pudottaa monet yhteiskunnallisen päätöksenteon marginaaliin. Tarvitsemme siksi politiikkaa, joka haastaa nykyiset ideologiat.

Feministisessä politiikassa on kyse myös maailmanlaajuisesta oikeudenmukaisuudesta. Länsimaiden siirtomaavallan perintö tuntuu yhä jakolinjana maailman köyhimpien ja rikkaimpien valtioiden välillä. Äärimmäisessä köyhyydessä elävistä ihmisistä 70 prosenttia on naisia. Länsimaat ovat tuottaneet 80 prosenttia historiallisista hiilidioksidipäästöistä, mutta ilmastonmuutos ja sitä seuraava ilmastopakolaisuus koskettavat ankarimmin köyhiä, naisia ja alkuperäiskansoja. Suomen on sitouduttava kestävä kehityksen periaatteisiin ja huolehdittava niiden kunnianhimoisesta toimeenpanosta. Kansojen ja kansallisuuksien rajat ylittävä yhteistyö on välttämätöntä, jotta voimme tavoitella aidosti yhdenvertaista, tasa-arvoista ja oikeudenmukaista maailmaa.

Feministinen politiikka edellyttää rakenteellisia, kattavia ja välittömiä muutoksia, joita käsittelemme tämän periaateohjelman seuraavissa luvuissa.

SYRJIMÄTTÖMYYS

Feministisellä puolueella on visio yhteiskunnasta, joka on olemassa kaikkia varten. Puolue työskentelee kaikkien ihmisoikeuksien toteutumisen puolesta. Ihmisten tulee voida elää yhdenvertaista elämää sekä saada yhtäläiset mahdollisuudet osallistua yhteiskuntaelämään sen kaikilla osa-alueilla. Haluamme nähdä maailman, jossa jokainen voi liikkua vapaasti julkisessa tilassa ja tuntee olonsa turvalliseksi. Jokaisen on saatava ilmaista sukupuoltaan tai sukupuolettomuuttaan vapaasti. Kenenkään ei pidä joutua pelkäämään tulevaisuuden viranomaisten pysäyttämäksi ihonvärin tai oletetun alkuperän vuoksi tai että yhteiskunta hylkää heidät kerjäämisen tai asunnottomuuden takia. Turvalli-

suutta ei rakenneta lisäämällä poliiseja, kameravalvontaa ja vartijoita vaan vaikuttamalla sosiaaliseen epäoikeudenmukaisuuteen ja kaventamalla eroa todellisen ja koetun turvattomuuden välillä.

Feministinen näkökulma syrjintään perustuu sille tosiasialle, että ihmisten elämää määrittävät useat risteävät valtasuhteet. Useimmat meistä ovat etuoikeutettuja joissakin suhteissa mutta alisteisia toisissa. Tällaista monitasoista näkökulmaa valtaan kutsutaan usein intersektionaaliseksi näkökulmaksi. Feministinen puolue tuo syrjinnän eri muodot esiin, jotta jokaisen oikeusturva voi toteutua. Toimiva ja syrjimätön oikeusjärjestelmä on demokraattisen ja hyvinvoivan yhteiskunnan perusta. Hyvässä yhteiskunnassa jokainen voi kokea olevansa osa sitä. Siksi Feministinen puolue kannattaa myös äänestysikärajan ja ehdokkaaksi asettumisen ikärajan laskemista 16 ikävuoteen.

Kaupunkien, julkisen liikenteen ja rakennusten on oltava kaikkien käytettävissä samoin ehdoin. Tiedon on oltava esteettömästi saatavilla. Feministisestä näkökulmasta esteellisyys on ennen kaikkea rakenteellinen ongelma. Yhteiskunta itsessään tuottaa esteitä, jotka rajoittavat eri tavoin monien toimintamahdollisuuksia, ja siksi yhteiskunnan on myös kannettava vastuu esteiden purkamisesta.

Feministisen puolueen politiikka kyseenalaistaa normin suomalaisuudesta, joka perustuu valkoiseen, länsimaiseen ja kristilliseen perustaan. Feministinen ja antirasistinen politiikka haastaa olemassa olevat ja syrjivät rakenteet, jotka ylläpitävät ihonväriin ja alkuperään perustuvia etuoikeuksia yhteiskunnassa. Nyky-yhteiskunnassa ihmiset, jotka eivät sovi valkoiseen, länsimaiseen normiin kohtaavat rasismia ja syrjintää. Syrjintä on usein moniperustaista. Esimerkiksi rodullistetut naiset kokevat paitsi sukupuolestaan myös ihonväristään johtuvaa syrjintää. Näin sukupuolijärjestys ja rasistiset rakenteet vahvistavat ja ylläpitävät toisiaan.

Rakenteellinen syrjintä johtaa ihonväriin ja alkuperään perustuvien etuoikeuksien jakamiseen joillekin ihmisryhmille ja niiden kieltämiseen toisilta. Yhä useammin nykyajan rasismi perustuu väitetyille kulttuurisille eroille aiempien virheellisesti väitettyjen biologisten erojen sijaan. Tämän näkemyksen mukaan ihmisten ominaisuudet, kyvyt ja taidot olisivat selitettävissä ”kulttuurilla”. Samanaikaisesti myös arjen rasismi on lisääntynyt. Feministinen puolue katsoo, että on tärkeää lisätä yleistä tietoisuutta globaalien valtasuhteiden ja Suomessa lisääntyvän rasismin yhteydestä.

Feministisellä puolueella on toive maailmasta, jota eivät määrittele ylittämättömät rajat ja ulosulkevat muurit. Rajat luovat käsityksen ”meistä ja heistä”, synnyttävät pelkoa muita ihmisiä kohtaan ja ovat kansallismielisyyden ja rasismin kasvualusta. Feministinen puolue haluaa rakentaa maailmaa sille periaatteelle, että elämä maapallolla kuuluu kaikille. Oikeus elämään, hyvinvointiin ja toimeentuloon tulee jakaa kaikkien maailman asukkaiden kesken. Niin kauan kuin maailma on jakautunut ja sitä leimaa epäoikeudenmukaisuus – sota, kidutus, ympäristökatastrofit, valtiovallan väärinkäyttö, vaino, köyhyys, väkivalta, uhka, seksuaalinen hyväksikäyttö ja oikeusturvan puute – tulee olemaan ihmisiä, jotka matkustavat maiden rajojen yli tai pakenevat etsiäkseen suojaa ja parempaa elämää toisesta maasta. Feministinen puolue katsoo, että turvallisen ja paremman elämän etsimisen tulee olla kaikkien ihmisen oikeus oikeudellisesta, taloudellisesta ja sosiaalisesta asemasta riippumatta.

Nationalistinen vaatimus etnisesti ja kulttuurisesti yhtenäisistä valtioista on usein tarkoittanut sortoa ja assimilaatiota eli yrittystä sulauttaa kansalliset vähemmistöt ja alkuperäiskansat osaksi valtaväestöä. Siksi myös romanien ja muiden kansallisten vähemmistöjen ja alkuperäiskansojen oikeuksien suojelu on osa sitä antirasistista työtä, jota Feministinen puolue tulee tekemään. Suomessa saamelaiset ovat alkuperäiskansa, jonka kielet, kulttuuri ja asuinalueet vaativat erityistä suojelua ja turvaamista laissa.

HYVINVOINTI

Feministinen puolue haluaa rakentaa yhteiskuntaa, jossa kaikilla on mahdollisuus hyvinvointiin läpi elämänsä. Se edellyttää, että yhteiskunta toimii kaikilla tasoilla niin, että jokaisen ihmisoikeudet toteutuvat ja jokaisen oikeutta terveyteen, työhön ja toimeentuloon, asumiseen, koulutukseen, perheeseen, huolenpitoon ja turvaan suojellaan.

Feministisessä lähestymistavassa hyvinvointi ei ole turvaverkko vaan työkalu, jonka avulla rakennetaan tasa-arvoinen, demokraattinen yhteiskunta ilman syrjintää, väkivaltaa ja ympäristön, ihmisten ja eläinten hyväksikäyttöä. Hyvinvointi tuottaa taloudellista ja sosiaalista tasa-arvoa antamalla yksilölle yhteiskunnassa autonomisen aseman, riittävät voimavarat ja mielekästä tekemistä eli myös henkilökohtaisen kokemuksen hyvästä elämästä. Aito osallisuus yhteiskunnassa sitoo meidät yhteen yhteisönä.

Hyvinvointia ei saa alistaa lyhytnäköisille taloudellisille tavoitteille. Poliitiikka suosii perinteisesti talousnäkökulmaa muiden politiikan osa-alueiden kustannuksella. Hyvinvointia synnyttävät ja ylläpitävät kuitenkin myös koulutus, ympäristö, perhe, hoiva, terveys, kulttuuri ja asuminen. Nämä ovat vain muutamia hyvinvointia synnyttävistä tekijöistä, jotka muodostavat yksilön arjen ja elämän raamit. Hyvinvointi on kokonaisuus, johon kuuluu niin palkallinen ja palkaton työ kuin ympäristön ja kestävä kehityksen näkökulma. Hyvinvointi lähtee ihmisen tarpeesta kokea olevansa yhteiskunnan kunnioitettu ja suojeltu jäsen kaikissa elämäntilanteissa. Poliitiikan eri osa-alueita ei siis voi erottaa toisistaan tai asettaa toisiaan vastaan taloudellisen edun nimissä. Kun jokaisella on mahdollisuus toteuttaa itseään täysimittaisesti, se heijastuu koko yhteiskuntaan taloudellisena hyvinvointina ja demokratian vahvistumisena.

Hyvinvointipoliitiikkaa on perinteisesti ohjannut ajatus perheestä yhteiskunnan perusyksikkönä. Tämä perhe on usein kuviteltu valkoiseksi ja täysin työkykyiseksi. Perheen vanhemmat elävät heterosuhteessa ja heillä on tietty määrä lapsia. Tämä ei kuitenkaan vastaa yhteiskunnan todellisuutta, jossa ihmiset ovat keskenään hyvin erilaisia ja muodostavat hyvin monenlaisia perheitä tai eivät elä perheessä ollenkaan. Jos hyvinvointia rakennetaan liian kapeasta näkökulmasta, suljetaan ulos monet, jotka eivät sovi yhteiskunnan normiin oikeanlaisesta vanhemmuudesta, etnisyydestä, ihonväristä, toimintakyvystä, iästä, terveydestä tai sukupuolesta. Pahimmillaan heidät syrjäytetään yhteiskunnasta, koska yhteiskunnan resursseja ohjataan ensisijaisesti muualle. Kuitenkin vain yhteiskunta, joka on onnistunut ratkaisemaan syrjinnän ja epätasa-arvon, voi olla aidosti hyvinvoiva.

Hyvinvoinnin käsitteelle tulee antaa uusi merkitys, joka perustuu aitoon solidaarisuuteen – solidaarisuuteen ihmisten kesken ja solidaarisuuteen suhteessa ympäristöön ja eläimiin. Solidaarisuus tulee ymmärtää sekä paikallisesti että globaalisti. Se tarkoittaa yhteiskunnan todellisen ja eletyn moninaisuuden ymmärtämistä ja ajatusta, että ihmiset, joilla on erilaiset perusarvot ja erilainen elämäntapa, voivat elää rinta rinnan toisiaan kunnioittaen. Jotta todellinen hyvinvointi olisi saavutettavissa, on valtaa ja etuoikeuksia jaettava uudelleen niin, että sukupuolten valtasuhteet, rasismi, heteronormi, rodullistaminen ja kolonialistinen perintö murtuvat. Se tarkoittaa vakiintuneiden toimintatapojen ja päätöksentekoa ohjaavien normien uudelleenmäärittelyä ja muuttamista.

KESTÄVÄ HYVINVOINTITALOUS

Feministisessä politiikassa talous on työkalu, jolla taataan ennen muuta kaikkien hyvinvointi ja mahdollisuus hyvään elämään. Tästä talousmallista puhutaan usein hyvinvointitaloutena. Sen perustana ovat investoinnit koulutukseen ja hoivaan eli yhteiskunnan sivistyksen, kehityksen ja inhimillisten resurssien uudistamiseen. Se tarkoittaa, että yhteiskunta sitoutuu pitkäjänteisesti hyvinvoinnin edellytysten parantamiseen ja saa myös sijoituksensa takaisin. Investoinnit hyvinvointiin lisäävät työllisyyttä, parantavat tehdyn työn laatua, kasvattavat yhteiskunnan henkistä pääomaa ja luovat siten edellytyksiä vakaalle ja vauraille taloudelle.

Hyvinvointipalveluihin investoiminen kasvattaa taloutta antamalla kaikille mahdollisuuden toteuttaa itseään täysimittaisesti yhteiskunnan yhdenvertaisina jäseninä. Hyvinvointitalous rakentuu ekologisesti ja sosiaalisesti kestävästä kulutus- ja tuotantojärjestelmästä, vahvan demokratian, elinvoimaisen kansalaisyhteiskunnan ja terveyttä edistävän elinympäristön varaan.

Talousmallina hyvinvointitalous on vakaa, vauras ja kestävä. Hyvinvointitaloudessa ihmisten hyvinvointi tukee kestävästä taloudellisesta kehityksestä. Investoinnit hyvinvointiin maksavat itsensä

takaisin ennen pitkää. Esimerkiksi sijoittaminen hoivaan työllistää tutkimuksen mukaan enemmän kuin sijoittaminen teihin ja rakentamiseen ja tuo myös enemmän veroja yhteiskunnalle. Työllisyys lisää hoivatyötä tekevien taloudellista hyvinvointia, minkä lisäksi päiväkodeissa, sairaaloissa tai palvelukodeissa tarjottu hoiva jakaa hyvinvointia eteenpäin. Hyvinvointi-investoinneilla on pahoinvointia, sosiaalisia ongelmia ja eriarvoisuutta ennaltaehkäisevä rooli. Pitkällä aikavälillä sijoituksilla myös lisätään kansalaisten terveyttä ja vahvistetaan terveyden tasa-arvoa, vahvistetaan tiedon ja osaamisen pääomaa ja tuetaan sitä kautta yhteiskunnan kulttuurista ja aineellista kehittymistä sekä mahdollistetaan kaikkien yhdenvertainen osallisuus yhteiskunnassa.

Hyvinvointitalous on periaatteellisessa ristiriidassa kilpailueetoksen ja jatkuvan kasvun tavoitteen kanssa. Kilpailuyhteiskunnassa sosiaalisen hyvän tavoittelu on korvautunut kilpailukyvyyn tavoittelulla. Kilpailun edellytykset on usein rakennettu palkattoman tai alihinnoitellun koti- ja hoivatyön ja palkkaerojen varaan, työn prekarisoitumiseen ja matalapalkkatyöhön sekä globaaliin eriarvoisuuteen. Feministisen näkökulman mukaan talouden ensisijainen tehtävä on tuottaa hyvinvointia kaikille.

Feministinen talouspolitiikka haastaa myös ne välineet ja menetelmät, joilla talouspolitiikan linjoja ohjataan. Kansallinen talouspoliittinen tila on kaventunut ja epädemokratisoitunut EU-tason talouspoliittisten määräysten myötä. Taloustieteen ennustemallien pohjoletukset eivät heijasta yhteiskunnan moninaisuutta. Ne ennustavat huonosti talouspoliittisten päätösten vaikutuksia eri ihmisryhmiin ja sukupuolten tasa-arvoon. Kilpailuyhteiskunnassa entistä pienempi osa bruttokansantuotteesta muuttuu hyvinvoinniksi. Sellaiset talouspoliittiset sopimukset, jotka heikentävät tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja hyvinvointia globaalin kilpailuedun nimissä, on kyettävä kyseenalaistamaan. Vaikka hyvinvointi-investoinneilla voidaan ohjata yhteisiä resursseja toisin myös nykyisten kehysten sisällä, on liikkumatila silti liian kapea. Siksi kansallista taloudellista päätäntävaltaa on palautettava kansalliselle tasolle. Talouspoliittisten sopimusten tarkastelun rinnalle tarvitsemme sukupuolitietoista budjetointia ja talouden ennustemalleihin laajempaa sukupuoli- ja yhdenvertaisuusvaikutusten arviointia siitä, keihin julkisen talouden päätökset, investoinnit, veropolitiikka ja finanssipolitiikka osuvat ja millä tavoin. Tarvitsemme parempia mittareita, jotka huomioivat hyvinvoinnin, elintason ja ympäristön tilan ja laskevat kansantalouden tuotannon arvoon mukaan myös yhteiskunnassa tehtävän palkattoman työn.

Talouden, työn ja hyvinvoinnin suhteen määrittelemisen uudelleen edellyttää myös globaalia näkökulmaa, joka huomioi rasismien, sukupuolen ja uuskolonialismin vaikutuksen maailmanlaajuisessa työn uudelleen järjestämisessä. Teollisuus ja tuotanto tapahtuu nykyään pitkälti globaalissa etelässä, jossa työntekoa leimaavat usein epäinhimilliset työskentelyolosuhteet, alhainen palkka ja puutteellinen sosiaaliturva. Työn maailmanlaajuinen uudelleenjärjestely on mahdollistanut globaalin pohjoisen keskittymisen enenevässä määrin luovaan työhön ja epätasa-arvoisuuksien siirtämisen globaalista pohjoisesta globaaliin etelään. Näitä eriarvoisuuden perusteita tulee kyseenalaistaa ja muuttaa olennaisesti.

TYÖ

Feministinen näkökulma hyvinvointiin vaatii miettimään uudelleen myös työn sekä perhe- ja yksityiselämän välistä suhdetta. Työtä tulisi jakaa useammalle sekä tasa-arvon, kansanterveyden että ilmaston vuoksi. Haluamme rakentaa yhteiskuntaa, jossa ihmiset hallitsevat nykyistä paremmin aikaansa ja edistämme siksi yleistä työajan lyhentämistä. Työajan lyhentäminen mahdollistaa työstä palautumisen sekä ehkäisee stressiä ja sairauksia. Työajan lyhentäminen voi edistää palkattoman kotityön tasaisempaa jakautumista ja parantaa eri tavoin toimintakykyisten työllistymismahdollisuuksia. Se voi myös lisätä yhteisöllisyyttä ja vähentää työttömyyttä, energiankulutusta ja ilmastopäästöjä. Yleisen työajan lyhentämisellä on myönteinen vaikutus ihmisten fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen. Se tarjoaa lapsille ja vanhemmille enemmän aikaa yhdessä, nuorille enemmän aikuisten tukea ja kaikille tilaa ja aikaa osallistua aktiivisesti yhteiskunnalliseen elämään.

Feministinen työelämäpolitiikka tarkoittaa esteetöntä pääsyä osaksi työelämää, vapautta syrjinnästä ja aktiivista politiikkaa tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen palkkauksen puolesta. Nyt esimerkiksi maahanmuuttajataustaisten, rodullistettujen, vammaisten henkilöiden ja oleskeluvalla työskentelevien ihmisten työllistyminen on muita vaikeampaa, ja se näkyy myös palkkauksessa. Työnhakijan nimi, sukupuoli, sukupuolen ilmaisu, seksuaalisuus, ulkonäkö tai ikä eivät saa määrittää mahdollisuuksia saada töitä. Feministinen puolue haluaa lisätä nimetöntä työnhakua ja kehittää aktiivisesti muita menetelmiä, joilla estetään syrjintää työhaussa. Kaikkea syrjintää tulee ehkäistä ja siihen tulee puuttua. Työyhteisöissä aliedustettujen ja työmarkkinoilla syrjintää kohtaavien ihmisryhmien mahdollisuuksia saada töitä tulee parantaa positiivisella erityiskohtelulla eli edistämällä ihmisten todellista yhdenvertaisuutta.

Tarvitsemme inhimillisempiä työmarkkinoita, joilla on tilaa erilaisille kyvyille ja kokemuksille sekä työyhteisöjä, jotka ovat terveitä ja hyvinvoivia. Työhyvinvoinnin ongelmat ovat hyvin sukupuolituneita. Naisvaltaisilla aloilla on useammin kuormittumista ja pitkiä sairauspoissaoloja, mitä selittää osin se, että naiset kantavat edelleen suuremman vastuun perheestä, lapsista ja kotitöistä. Feministinen puolue tulkitsee korkeat sairauspoissaolot oireena siitä, että työn ja muun elämän yhteispeli ei nykyisellään toimi. Kiristynyt työtahti, vähentyneet henkilöresurssit ja huonontunut työilmapiiri lisäävät ihmisten pahoinvointia. Tämä negatiivinen kierre tulee katkaista tarjoamalla työntekijöille aiempaa joustavampia mahdollisuuksia muun muassa vuorotteluvapaisiin, jatko- ja uudelleenkouluttautumiseen sekä vapaaehtoiseen osa-aikatyöhön. Oikeus turvalliseen työelämään tarkoittaa myös työelämän riskien ja uhkien arviointia sukupuoli- ja yhdenvertaisuusnäkökulmasta. Naisten ja vähemmistöjen ahdisteluun ja häirintään työelämässä tulee puuttua ja miesvaltaisten alojen työtapaturmariskiä on pienennettävä.

Työstä on maksettava riittävää palkkaa, joka kattaa ihmisarvoiseen elämään tarvittavat perusmenot ilman sosiaalietuuksia. Monilla työmarkkinoihin vaikuttavilla päätöksillä, kuten matalapalkkatöiden lisäämisellä, palkkojen paikallisella sopimisella ja vientivetoisella palkkamallilla voi olla kielteisiä vaikutuksia naisvaltaisille aloille. Työlainsäädännön uudistuksissa, työehtosopimuksissa ja kolmikantasopimuksissa tulee vahvistaa sukupuoli- ja yhdenvertaisuusvaikutusten arviointia, jossa huomioidaan sukupuolen perusteella jakautuneiden alojen ja ammattien väliset erot. Työntekijöiden kollektiivinen neuvotteluasema on turvattava.

Naisille ja miehille on maksettava samasta ja samanarvoisesta työstä sama palkka. Tämän samapalkkaisuusperiaatteen toteuttaminen on perus- ja ihmisoikeuskysymys. Toimet samapalkkaisuuden toteuttamiseksi eivät ole Suomessa olleet riittäviä. Feministinen puolue ajaa tasa-arvolain uudistusta, jolla laajennetaan henkilöstön edustajan, esimerkiksi luottamusmiehen, oikeuksia saada työpaikalla palkkatiedot palkanosittain ja sukupuolen mukaan kaikista henkilöstöryhmistä osana palkkakartoitusprosessia. Palkkatasa-arvon toteuttaminen edellyttää palkkasalaisuuden kulttuurin murtamista, avoimia palkkauksen perusteita ja vaikuttavaa tasa-arvosuunnittelua työpaikoilla. Lisäksi tarvitaan nykyistä tehokkaampaa tasa-arvolain valvontaa, sillä lainvalvonnan puute mahdollistaa nykytilan, jossa iso osa työnantajista laiminlyö tasa-arvolain tasa-arvosuunnittelu- ja palkkakartoitusvelvoitetta. Tasa-arvovaltuutetun resurssit todelliseen tasa-arvolain valvontaan on turvattava.

Työelämän jakautumista naisten ja miesten aloihin ja ammatteihin eli työelämän sukupuolen mukaista segregaatiota on purettava aktiivisesti haastamalla eri ammattiryhmiin liittyviä stereotyyppisiä ja heteronormatiivisia oletuksia. Segregaatiota puretaan myös siten, että naisvaltaisten alojen palkkoja kehitetään vastaamaan paremmin työn vaativuutta ja kuormittavuutta.

Työelämän tasa-arvon kannalta keskeistä on perhevapaiden jakaminen tasan lapsen kaikkien vanhempien kesken, vanhempien sukupuolesta, lukumäärästä tai perhemuodosta riippumatta.

Perinteiset käsitykset isyydestä ja äitiydestä pitävät yllä sukupuolittunutta vanhemmuuden työnjakoa, jossa äidit vastaavat lastenhoidosta ja isät perheen elättämisestä. Epätasa-arvoisesti jakautuva hoivavastuu heikentää naisten työmarkkina-asemaa ja näkyy syrjintänä työhaussa, heikompana urakehityksenä ja naisten pienempinä palkkoina ja eläkkeinä. Perhepolitiikalla voidaan kuitenkin vaikuttaa siihen, mitä pidetään arkisena ja luontevana. Vanhemmuuden jakamisella voidaan vahvistaa isien roolia hoivaavana vanhempana ja tukea myös isän itsensä hyvinvointia.

Feministinen puolue haluaa parantaa naisten työmarkkina-asemaa lisäämällä isien hoivavastuuta sekä vähentämällä määräaikaista työsuhdetta ja parantamalla työpaikkojen saatavuutta. Monelle äidille lapsen hoitaminen voi toimia vaihtoehtona työttömyydelle tai matalapalkkaiselle tai epätyöllistyvälle työlle. Työllistymismahdollisuuksiin vaikuttavat sekä koulutus että aiempi työkokemus tai työttömyys. Hoitovapaan pituus ja työhön siirtyminen ovatkin tutkimuksen mukaan vapaita valintoja vain hyvässä työmarkkina-asemassa oleville naisille. Siksi on kiinnitettävä huomiota myös siihen millaisia töitä ja millaisilla ehdoilla pienten lasten äideille on tarjolla sekä miten työtä vailla olevia äitejä tuetaan työelämään siirtymisessä. Esimerkiksi osa-aikatyötä ei tällä hetkellä ole juurikaan tarjolla niille, joiden taloudellinen asema sallisi myös osa-aikaisen työnteon, mutta sitäkin enemmän niille, joille osa-aikatyö on vastentahtoinen valinta.

Kaikilla perheillä tulisi olla yhdenvertainen mahdollisuus perhevapaisiin. Tällä hetkellä esimerkiksi yhden vanhemman perheissä ja adoptioperheissä perhevapaat ovat lyhyemmät kuin muissa, eikä sateenkaariperheiden kaikilla vanhemmilla ole lainkaan oikeutta perhevapaisiin. Perhevapaa-järjestelmää tulee kehittää suuntaan, joka tunnistaa perheiden monimuotoisuuden ja tukee lapsen kaikkien vanhempien roolia tämän elämässä.

Työllisyyspolitiikan tulee vastata työelämän monimuotoisuuteen ja työnteon erilaisiin tapoihin. Työllisyysenhoidossa on huomioitava erilaiset työnhakijaryhmät ja ryhmien erilaiset tarpeet. Myös itsensä työllistäjillä, kuten freelancereilla ja yksinyrittäjillä, tulee olla yhtäläinen mahdollisuus muun muassa työttömyysturvaan ja perheellistymiseen.

Työllisyyspolitiikka on tärkeää hyvinvointipolitiikkaa. Vuorovaikutuksen pohjana tulee olla tasavertaisuus, henkilökohtainen tukeminen ja työnhakijan itsenäisen aseman vahvistaminen. Feministinen puolue haluaa tukea ihmisten henkistä ja fyysistä hyvinvointia työttömyyden aikana ja muuttaa sellaisia yhteiskunnan asenteita, jotka aiheuttavat yhä työttömien leimaantumista ja syrjintää. Työllisyyspolitiikassa on painotettava aiempaa enemmän ennakoivaa työskentelyä, jossa ohjaustyö voidaan aloittaa jo ennen työttömyyden alkua. Työllisyyspalveluiden piiriin pääsemistä tulee nopeuttaa, ja palveluiden saatavuuden on oltava tasapuolista eri alueilla. Työnhakijan tulee saada kaikki tarvitsemansa henkilökohtainen tuki matalan kynnyksen palveluna ikään tai työttömyyden kestoon katsomatta. Työnhakijoiden pääsyä sairauslomalle ja kuntoutukseen on helpotettava, jotta työttömyys ei turhaan pitkity. Työttömyysturvan tason on oltava riittävä, eikä työttömyys saa olla peruste palkkojen tai työehtojen polkemiselle. Työllisyyden tukeminen ja työllisyyspalveluiden tarjoaminen on ensisijaisesti valtion ja kuntien tehtävä.

Tulonhankkimisessa tulee voida myös haastaa totuttuja malleja. Työ muuttuu, ja tulevaisuudessa tulot voivat kertyä useista eri lähteistä. Arvioidaan, että teknologia, älykkäät tietojärjestelmät ja keinoälyn kehittyminen lisäävät ihmisten väliseen vuorovaikutukseen perustuvaa luovaa työtä ja ajattelu-työtä mutta vähentävät ihmisten tekemän työn määrää yleisesti. Kaikki eivät ole töissä kaiken aikaa, ja yhteiskunnan, työmarkkinoiden ja sosiaaliturvan on sopeuduttava tähän muutokseen ja löydettävä uusia malleja ihmisten taloudellisen ja sosiaalisen turvan takaamiseksi. Hyvässä yhteiskunnassa jokaisella, sekä työtä tekevällä että siihen opiskelevalla, työttömällä tai työt jo päättäneellä, on mahdollisuus elää hyvää elämää riittävän sosiaalisen ja taloudellisen toimeentulon varassa, tasavertaisena yhteiskunnan jäsenenä koko elämänsä ajan.

KASVATUS JA KOULUTUS

Varhaiskasvatuksella ja koululla on avainasema tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden edistämiseksi. Hyvinvoiva, yhdenvertainen yhteiskunta perustuu tasavertaisen ja maksuttoman varhaiskasvatuksen ja koulutuksen subjektiiviseen oikeuteen. Varhaiskasvatus ja koulutus tukevat jokaisen yksilön tarvetta ja mahdollisuuksia toteuttaa itseään täysimääräisesti riippumatta sukupuolesta tai sukupuolettomuudesta, seksuaalisesta suuntautumisesta, ihonväriin tai alkuperään liitetyistä käsityksistä, toimintakyvystä, luokasta, uskonnosta tai vakaumuksesta, sukupuolen ilmai-

susta, iästä tai kansalaisuudesta. Päiväkodissa ja koulussa lapsiin kuitenkin kohdistetaan monissa yhteyksissä stereotyyppisiä oletuksia poikamaisuudesta ja tyttömäisyydestä. Normit heijastuvat myös sukupuolistuneisiin oppimistuloksiin ja heikentävät etenkin poikien pärjäämistä koulussa. Normien rikkominen voi johtaa siihen, että tulee oppilaiden tai opettajien kiusaamaksi. Rasismi koulussa ja sen lähialueilla aiheuttaa usein epävarmuutta ja turvattomuutta sekä rajoittaa nuorten ihmisten elämää. Rasismi koulussa voi tarkoittaa esimerkiksi yleistämistä, huonompaa kohtelua, kiusaamista ja väkivaltaa. Myös liikuntarajoitteisten lasten syrjintä joko sosiaalisesti tai esteellisen ja saavuttamattoman ympäristön muodossa on ongelma kouluissa. Feministinen näkökulma koulutukseen korostaa normikriittisen ja sukupuolisensitiivisen näkökulman merkitystä opettajankoulutuksessa ja opetuksen sisällöissä varhaiskasvatuksesta peruskouluun ja korkeakouluun saakka.

Yksi feministisen politiikan tavoite on purkaa koulutuksen ja työelämän eriytymistä sukupuolen mukaan. Opiskelijoiden valinnat oppivelvollisuuden jälkeen ovat hyvin sukupuolittuneita, mutta heihin vaikuttavat myös tekijät, jotka liittyvät luokkaan, toimintakykyyn, alkuperään ja uskonnolliseen taustaan. Siksi on tärkeää, että opinto-ohjaajat saavat koulutusta syrjimättömyyskysymyksistä ja pyrkivät purkamaan sukupuolen mukaan jakautunutta opinto- ja ammatinvalintaa.

Nuoria tulee tukea heidän elämänsä nivelkohdissa, kuten siirtymisessä peruskoulusta toisen asteen opintoihin tai ammattiopinnoista työelämään syrjäytymistä ehkäisevästi. Tällaisia tukitoimia ovat esimerkiksi matalan kynnyksen palvelut, joissa nuori saa kaiken tuen samasta paikasta ja jotka mukautuvat nuorten elämään ja tarpeisiin. Kouluissa tulee vahvistaa koulutuspolkuja, oppimaan oppimista, erityisopetusta ja erilaisen oppimisvaikeuksien tai syrjäytymiselle altistavien taustatekijöiden tunnistamista, jotta kaikilla on yhdenvertaiset mahdollisuudet tietojen ja taitojen kartuttamiseen ja erityiseen tukeen.

Koulutukseen ja uudelleen koulutautumiseen tulee olla mahdollisuus koko elämän ajan. Aikuis- koulutus, kansanopistot, lisäkoulutus ja muu koulutus ovat tärkeitä mahdollisuuksia tehdä uusia ammatin- ja elämänvalintoja vielä täysi-ikäisyyden jälkeen. Aikuiskoulutus auttaa myös purkamaan sukupuolen mukaan jakautuneita työmarkkinoita.

Korkeakoulujärjestelmän tulee olla maksuton ja kaikkien saavutettavissa. Mahdollisuus opiskella ei saa riippua opiskelijan varallisuudesta, terveydestä, perhetilanteesta, alkuperästä tai toimintakyvystä. Opintotuen on oltava tasoltaan ja eduiltaan verrattavissa muuhun sosiaaliturvaan. Normikriittisen näkökulman on läpäistävä koko korkeakoulumaailma erillisistä koulutusohjelmista ylimpiin johtotehtäviin, jotta myös yliopistojen sisäisiä valtarakennelmia, kuten näkyvää ja piiloon jäävää syrjintää, rasismia ja seksismia sekä valkoisuuden ja sukupuolen normeja, voidaan purkaa.

Riippumaton tutkimus ja sen tuottama tieto ja sivistys ovat demokraattisen ja avoimen yhteiskunnan edellytyksiä, ja ne on siksi nähtävä itseisarvoina. Tutkimuksen perusrahoituksen tulee olla kestävällä pohjalla, eikä sitä saa altistaa lyhyen tähtäimen taloudellisille tai poliittisille tavoitteille. Emme voi tänään tietää, mikä tutkimus muuttaa maailmaa tulevaisuudessa. Tieteen vapaus edellyttää myös sitä, että tutkijoiden ja yliopistojen henkilökunnan on mahdollista luottaa asemansa vakauteen. Feministinen puolue pitää tiedon ja tutkimuksen asemaa merkittävänä myös omassa politiikassaan ja haluaa tuoda esille erityisesti sukupuolentutkimuksen tuottamaa tietoa, joka usein jää julkisen keskustelun marginaaliin.

KULTTUURI JA MEDIA

Kulttuurilla on merkittävä rooli tasa-arvoisen, yhdenvertaisen ja oikeudenmukaisen yhteiskunnan rakentamisessa. Se auttaa meitä ymmärtämään elämää ja yhteiskuntaa tavoilla, jotka ovat moninaisia, avartavia, haastavia ja yllättäviä. Se on lähellä ihmisen arkea, se muokkaa yhteiskuntaamme ja meitä yksilöinä sekä yhteiskunnan jäseninä. Kulttuurin kautta työstämme kysymyksiä sekä olemassa-olomme syistä että ihmissuhteista ja ihmisenä olemisesta. Kulttuuri tuo esiin erilaisia tarinoita ja kokemuksia ja luo mahdollisuuksia samaistumiselle ja itsereflektiolle. Se antaa meille työkaluja

kyseenalaistaa, asettua vastarintaan, perustella, kritisoida ja muuttaa yhteiskunnan normeja ja rajoja. Ilmaisun- ja sananvapaus ovat demokratian keskeisimpiä edellytyksiä.

Taiteessa ja kulttuurissa perinteisesti esillä olleet tekijät, näkökulmat ja tarinat ovat jättäneet piiloon naisten, sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen, vammaisten tai rodullistettujen ihmisten sekä kansallisten vähemmistöjen ja alkuperäiskansojen tarinoita ja kokemuksia. Feministinen puolue katsoo, että sukupuolten valtajärjestys, heteronormi, rakenteellinen rasismi ja luokka-asema rajoittavat ilmaisun- ja sananvapautta, koska ne johtavat aliedustettujen ryhmien kokemusten sivuuttamiseen. Tästä seuraa, että kaikilla ei ole samaa mahdollisuutta osallistua julkiseen keskusteluun.

Feministinen puolue haluaa kaikille yhdenvertaisen pääsyn korkeatasoisen ja ammattimaisesti toteutetun taiteen ja kulttuurin äärelle. Yhteiskunnan rahoittamien kulttuurilaitosten toiminnassa ja sisällöissä tulee huomioida yhdenvertaisuus, normikriittisyys, monimuotoisuus ja rasisminvastainen näkökulma. Taiteen ja kulttuurin kokemisen ja harrastamisen pitää olla mahdollista kaikille.

Kulttuuri on yksi kasvavista teollisuudenaloista sekä paikallisesti että kansainvälisesti. Kulttuurin lisääntynyt taloudellinen merkitys ja välineellistyminen on yksi osa tätä yhteiskuntakehitystä. Kulttuurin ja taiteen positiivisia merkityksiä esimerkiksi kouluissa ja hoitolaitoksissa ei tule väheksyä. Samaan aikaan meidän tulee suojella vapaita taiteellisia pyrkimyksiä, jotka ovat kulttuurin ja taiteen sydän. Taiteella on itseisarvo, jota ei voida määrittellä yhteiskunnan taloudellisten ja sosiaalisten tarpeiden kautta. Taiteen ja kulttuurin perusrahoituksen on oltava riippumaton ja pitkäjänteistä. Se tarkoittaa myös taiteilijoiden työskentelymahdollisuuksien parantamista ja taiteilijoiden yhdenvertaisen aseman takaamista työelämässä muiden ammatinharjoittajien kanssa.

Medialla on suuri vaikutus siihen, miten ymmärrämme maailmaa. Kuva maailmasta ja meistä muodostuu niistä kuvista ja tarinoista, joita media jakaa ja määrittelee tärkeiksi. Media määrittelee myös sitä, mitä pidämme normaalina. Perinteinen media on normalisoinut rasismia esimerkiksi näkökulmien valinnoilla. Medialla on mahdollisuus estää tai edistää rakenteellisia muutoksia yhdenvertaisuuden toteutumiseksi. Tätä varten on kehitetty suuntaviivoja ja mittareita, jotka mahdollistavat keskustelun siitä, miten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteet toteutuvat mediassa ja mitä niiden eteen voidaan tehdä. Journalismin ja viestinnän koulutusohjelmiin on lisättävä koulutusta sukupuoli-, yhdenvertaisuus- ja ihmisoikeuskysymyksistä.

Median moniäänisyys on tärkeää yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Vaikka teknologian kehittyminen on lisännyt digitaalisen julkaisemisen mahdollisuuksia, moni aliedustettu ryhmä ei saa ääntään kuuluviin julkisessa keskustelussa. Moniäänisyyden toteutumista rajoittavat kuitenkin pienjulkaisujen jakelun ja rahoituksen esteet. Rikkaan ja monimuotoisen mediakentän turvaaminen on yksi demokratian tärkeimmistä periaatteista ja se tulee turvata riittävällä valtion tuella. Feministinen puolue haluaa pitää yllä kriittistä keskustelua mediasta, median vallasta ja median merkityksestä yhteiskunnassa erityisesti tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Medialukutaidon ja lähdekritiikin opetuksessa aiheita tulee lähestyä intersektionaalisesta näkökulmasta.

Lapsista ja nuorista yli 90 prosenttia harrastaa jonkinlaista liikuntaa, ja lähes puolet Suomen 3–18-vuotiaista kuuluu erilaisiin urheiluseuroihin. Urheilulla ja liikunnalla on suuri merkitys nuorten kasvuun ja kehitykseen, ja valmentajilla, ohjaajilla ja muilla aikuisilla on esikuvina ja auktoriteetteina tässä keskeinen rooli. Urheiluharrastuksissa esiintyvän naisvihan, seksismin, homo- ja transfobian ja muun syrjinnän kitkeminen ja ehkäiseminen vaativat lasten ja nuorten kanssa toimivilta ymmärrystä sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuudesta sekä aktiivista otetta syrjinnän vastaiseen työhön. Feministinen puolue haluaa lisäksi tehdä työtä tyttöjen, naisten ja sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen urheilun näkyvyyden ja resurssien parantamiseksi.

ASUMINEN JA YMPÄRISTÖ

Oikeus kohtuuhintaiseen asumiseen, suojaan ja terveelliseen ympäristöön ovat perusoikeuksia. Asunto- ja yhdyskuntasuunnittelu ovat konkreettisia työkaluja, joilla hyvinvointia voidaan edistää

sosiaalisesti, taloudellisesti ja ympäristön kannalta kestävästi. Kaupunkisuunnittelussa, liikenteessä ja asuinrakentamisessa ovat kuitenkin usein olleet etusijalla toimintakykyiset, miehet, yksityisauton-
lijat ja ydinperheet. Feministinen näkökulma yhdyskuntarakenteeseen edellyttää yhdyskuntasuun-
nittelua, joka ottaa huomioon asukkaiden erilaiset tarpeet. Se tarkoittaa esimerkiksi vammaisten
henkilöiden, yksinhuoltajien, vanhusten, lasten ja nuorten, maahanmuuttajien, asunnottomien,
paperittomien ja muiden vähemmistöasemassa olevien ryhmien tarpeiden tasavertaista huomioi-
mista asumisessa, palveluissa, liikenteessä ja kaupungissa liikuttaessa. Yhteisten tilojen tulee olla
suunniteltu kaikkien tarpeisiin ja niiden tulee tukea yleistä hyvinvointia esimerkiksi tarjoamalla
viheralueita ja virkistätymismahdollisuuksia kaupunkilaisten ja kuntalaisten käyttöön.

Feministinen puolue näkee, että tulevaisuuden yhteiskunta on kestävä yhteiskunta, jossa emme
kuluta enempää resursseja kuin planeettamme kykenee tuottamaan. Se tarkoittaa sellaisen yhteis-
kunnan rakentamista, jossa luonnosta ja ympäristöstä välittäminen ja niiden kunnioittaminen on
keskiössä, jossa metsien, maan ja meren monimuotoisuutta vahvistetaan, jossa luomme hyvän
elämän edellytykset myös tuleville sukupolville ja jossa alkuperäiskansojen täydet oikeudet toteu-
tuvat. Feministinen puolue haastaa ihmisten itsestään selvänä pidetyn oikeuden hallita ja hyväk-
sikäyttää luontoa, eläimiä ja ihmisiä. Koska puolueen juuret ovat feministisissä ja antirasistisissa
kansanliikkeissä, puolue jakaa niiden aatteellisten järjestöjen periaatteet, jotka ympäri maailman
taistelevat ympäristön, demokratian ja ihmisoikeuksien puolesta. Feministinen puolue haluaa nähdä
maailman, jossa luonnonvarojen käyttö perustuu maailmanlaajuiseen, taloudelliseen ja sosiaaliseen
oikeudenmukaisuuteen, ja jossa vesi ja energia ovat tasavertaisesti kaikkien saatavilla.

Ilmastonmuutoksen pysäyttämiseksi vaaditaan perustavanlaatuisia muutoksia, erityisesti Suomen
kaltaisissa rikkaissa maissa. Feministisen ilmastopolitiikan ytimessä on solidaarisuus niitä kohtaan,
joihin ilmastonmuutoksen vaikutukset osuvat voimakkaimmin. Se tarkoittaa haavoittuvia ryhmiä
sekä Suomessa että maailmalla. Alkuperäiskansat, köyhyydestä kärsivät alueet ja naiset kantavat
globaalisti suurimman taakan ilmastonmuutoksen seurauksista. Suomen on kannettava taloudellinen
ja sosiaalinen vastuunsa ilmastonmuutoksen vaikutuksista kansainvälisesti.

Suomalaista yhteiskuntaa on rakennettu teollisuudelle, ilmastoa saastuttaville päästöille ja
luonnonvarojen hyväksikäyttämiseksi. Saamelaisalueilla luonnonvarojen riistäminen on tarkoittanut
myös alkuperäiskansojen oikeuksien polkemista. Tämä tie ei ole enää mahdollinen. Taloudellisesti,
teknologisesti ja sosiaalisesti vahvana maana Suomen tulee ottaa johtava rooli ilmastopäästöjen
vähentämisessä. Fossiilisten polttoaineiden tulee pysyä maassa, ja uusiutuvien energialähteiden
hyödyntämistä tulee lisätä merkittävästi. Tekemällä työtä edistyksellisten toimijoiden kanssa muissa
Pohjoismaissa, EU:ssa ja muualla maailmalla Suomi voi rakentaa parempaa yhteiskuntaa sekä paikal-
lisesti että kansainvälisesti ja samalla estää ilmastopäästöjä ylittämästä vaarallista tasoa, josta ei ole
enää paluuta. Suomella on ollut perinteisesti läheinen suhde luontoon. Haluamme viedä tuon perin-
teen uudelle vuosituhannelle ja tehdä Suomesta matalapäästöisen, korkean elämänlaadun maan.

TERVEYS

Hyvinvoivassa yhteiskunnassa jokaisella tulee olla pääsy verovaroin maksettuihin terveydenhuoltoon,
sairaanhoidon ja hammashoiton. Tiedonsaantia terveyden ylläpidosta, terveydenhoidosta, seksuaal-
lisesta ja lisääntymisterveydestä ja hyvästä ravinnosta tulee vahvistaa varhaiskasvatuksessa ja koulussa
sekä teoriassa että käytännössä. Feministinen puolue haluaa rakentaa yhteiskuntaa, joka takaa
kaikille ihmisille riittävän ja yksilöllisen hoidon kaikissa elämänvaiheissa. Haluamme yhteiskunnan,
jossa perusoikeus terveydenhoitoon taataan kaikille.

Feministinen puolue näkee terveyden kokonaisuutena, johon kuuluu yhtä lailla psyykinen ja
fyysinen terveys kuin oikeus niitä ylläpitävään sosiaaliseen tukeen. Jokaisella on oikeus elintasoon,
joka on riittävä turvaamaan hänen ja hänen perheensä terveyden ja hyvinvoinnin ravinnon, vaate-
tuksen, asunnon, lääkkeiden ja sosiaalisen tuen osalta. Äitien ja lapsien oikeudet erityiseen tervey-

denhuoltoon ja tukeen on turvattava. Kaikkien Suomessa asuvien tai oleskelevien lasten tulee nauttia samaa yhteiskunnan suojaa.

Suuria muutoksia tarvitaan sen varmistamiseksi, että kaikki ikääntyneet voivat kokea itsensä yhteiskunnan arvostetuiksi ja tärkeiksi jäseniksi. Feministinen puolue haluaa, että yhteiskunta tarjoaa ikääntyneille enemmän vaihtoehtoisia asumismahdollisuuksia omasta kodista palvelutaloihin, erilaisiin yhdessä asumisen muotoihin, ryhmäkoteihin ja uusiin, kekseliäisiin vanhainkoteihin ja -kyliin. Kotihoitoa tulee täydentää niin, että ikääntyvät ihmiset saavat apua jokapäiväiseen tekemiseen, retkiin, illanviettoihin ja ulkoiluun.

Hyvä hoito ja hoitotyö edellyttävät ammattitaitoista henkilöstöä. Monilla terveydenhuollon ammattilaisilla on kuitenkin hyvästä koulutuksesta huolimatta pieni palkka ja aliarvostettu asema. Valtiolla ja kunnilla on työnantajina erityinen vastuu luoda työpaikkoja, joissa näihin ongelmiin puututaan. Terveydenhuollon ammattihenkilöstön arvostusta ja palkkoja on nostettava.

Vaikka yleinen terveys on 2000-luvulle tultaessa parantunut, ovat mielenterveysongelmat lisääntyneet. Syrjinnän ja fyysisen ja psyykkisen terveyden välillä on osoitettu olevan vahva yhteys.

Masennushäiriöt ovat yleisempiä naisilla kuin miehillä. Psykkiset sairaudet ovat yleisempiä ulkomailla syntyneillä suomalaisilla. Taustalla voi olla traumoja, mutta myös rasismi, jokapäiväinen syrjintä ja kokemukset epäoikeudenmukaisuudesta vaikuttavat fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen. Näitä usein piiloon jääviä tekijöitä on tehtävä näkyväksi. Psykkisesti sairastuneille ja heidän läheisilleen on tarjottava riittävästi tukea ja matalan kynnyksen palveluja.

Feministinen puolue haluaa lisätä tietoa päihdeidenkäytön sukupuolieroista sosiaali- ja terveys-toimessa ja poliisissa. Tapaamisissa, hoitotyössä ja toipumisessa tarvitaan sukupuolinäkökulmaa, jotta ongelmien syitä ymmärrettäisiin paremmin ja jotta kaikki voisivat saada tilanteeseensa tarvitsemaansa tukea.

SEKSUAALISUUS JA SUKUPUOLI

Feministinen puolue lähestyy kysymyksiä seksuaalisuudesta, seksuaali- ja lisääntymisterveydestä ja niihin liittyvistä oikeuksista sekä yhteiselämän eri muodoista normikriittisestä näkökulmasta. Normikriittisyys tarkoittaa yhteiskunnan syrjivien normien haastamista. Kun oletetaan, että kaikki ovat samanlaisia, tehdään samalla muut näkymättömiksi. Tällä hetkellä ihmisiin kohdistetaan ennakko-odotuksia oletetun sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen perusteella. Ihmiset, jotka rikkovat sukupuoli- ja seksuaalisuusnormeja jäävät usein näkymättömiksi ja kokevat siitä suoraa haittaa eri tavoin. Esimerkiksi oikeus- ja hyvinvointijärjestelmämme on rakennettu erilaisten sukupuolta ja seksuaalisuutta määrittävien oletusten eli normien varaan. Tällaisia normeja ovat esimerkiksi oletus heteroseksuaalisuudesta tai oletus kaksinapaisesta sukupuolijärjestelmästä, vaikka todellisuudessa sekä seksuaalisuus että sukupuoli ovat tätä moninaisempia. Nämä normit pitää tuoda näkyviin ja ne tulee kyseenalaistaa – koulujen opetussuunnitelmissa ja käytännöissä, sekä työpaikoilla ja julkisessa elämässä. Kun emme ajattele heteroseksuaalisuutta ja kaksinapaista sukupuolijärjestelmää normina, ehkäisemme ja vähennämme esimerkiksi seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen kokemaa syrjintää. Samalla teemme kaikille sukupuolille tilaa ilmaista itseään vapaina ahtaista sukupuolirooleista. Feministinen puolue haluaa nähdä maailman, jossa ihmiset voivat vapaasti määritellä ja ilmaista sukupuoltaan tai sukupuolettomuuttaan. Haluamme, että jokainen saa vapaasti päättää kehostaan ja ilmaista seksuaalisuuttaan ja sukupuoltaan ilman pelkoa syrjinnästä ja hyväksikäytöstä. On valtion tehtävä turvata tämä itsemääräämisoikeus laissa ja käytännössä.

Feministinen puolue haluaa jokaiselle lapselle ikätasonsa mukaista, ihmisoikeuksiin ja sukupuolten tasa-arvoon perustuvaa seksuaalikasvatusta. Seksuaalikasvatus tulee ulottaa varhaiskasvatuksesta toisen asteen oppilaitoksiin. Seksuaalikasvatuksen läpileikkaavina teemoina täytyy olla perinteisten sukupuoliroolien ja -normien purkaminen sekä homo-, bi- ja transfobian vastainen työ. Näiden teemojen täytyy näkyä opetussuunnitelmissa, opetuksessa, oppimateriaaleissa ja opettajien

koulutuksessa sekä koulun ja vanhempien välisessä yhteistyössä. Opettajilla täytyy olla valmiuksia puhua luontevasti seksuaalisuudesta, seksistä ja seksuaalisesta kaltoinkohtelusta niin yksityisessä kuin julkisessa ja kaupallisessa kontekstissa.

Feministinen puolue haluaa ilmaisen ehkäisyn kaikille alle 25-vuotiaille Suomessa asuville ihmisille. Puolustamme oikeutta raskaudenkeskeytykseen ja haluamme Suomeen vapaan abortti-oikeuden.

Feministinen puolue haluaa myös etsiä kestäviä tapoja tukea niiden ihmisten taistelua, jotka ympäri maailman puolustavat oikeutta aborttiin ja ehkäisyvälineisiin sekä samaa sukupuolta olevien pariin yhteiseloon ja toimia hyvinä liittolaisina ihmisille, jotka taistelevat sodankäynnin aseena käytettävää, seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa, lapsiavioliittoa ja ihmiskauppaa vastaan. Tuemme ja kuuntelemme niitä ihmisryhmiä, joilla on rakenteellisella ja globaalilla tasolla vähemmän valtaa, johtui se sitten sukupuolesta, taloudesta tai maantieteellisestä sijainnista.

SUKUPOOLISTUNUT VÄKIVALTA

Vapaus elää ilman väkivallan uhkaa on perustavanlaatuinen ihmisoikeus. Vastuu tämän oikeuden turvaamisesta on viime kädessä valtiolla. Miehet ovat useammin uhreja julkisissa tiloissa, kun taas seksuaalinen väkivalta ja lähisuhdeväkivalta on pääosin miesten väkivaltaa naisia ja lapsia kohtaan. Naisiin kohdistuva väkivalta on sekä Suomessa että maailmanlaajuisesti laaja terveys- ja turvallisuuskysymys, jolla on myös merkittäviä taloudellisia seurauksia. Sukupuolistunut väkivalta on perustavanlaatuinen demokratian ongelma. Seksuaalinen, fyysinen ja henkinen väkivalta ja niiden uhka rajoittavat naisten ja sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen liikkumatilaa yhteiskunnassa. Naisiin ja sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kohdistuva vihapuhe ja seksualisoitu uhkailu toimivat sukupuolistuneen vallankäytön välineinä, joiden pyrkimys on vaientaa, alistaa ja marginalisoida julkisessa tilassa toimivia naisia ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvia ihmisiä.

Väkivalta on vallan väärinkäyttöä suhteessa toiseen ihmiseen ja hänen itsemääräämisoikeuteensa. Lähisuhteissa myös naiset kohdistavat miehiin väkivaltaa. Lisäksi väkivaltaa esiintyy samaa sukupuolta olevien pariin parisuhteissa. Transsukupuoliset ovat muita useammin väkivallan kohteina sekä julkisissa että yksityisissä tiloissa. Vammaisilla naisilla on muita korkeampi riski joutua väkivallan kohteeksi. Niin kutsuttu kunniakäsityksiin liittyvä väkivalta kohdistuu pääasiassa naisiin ja lapsiin. Fyysisen ja psyykkisen terveyden heikkeneminen altistaa ikääntyvät väkivallan kohteiksi paitsi kotonaan myös hoitolaitoksissa. Sukupuolistunutta väkivaltaa esiintyy kaupallisessa seksissä. Sitä käytetään ihmiskaupan ja sodankäynnin välineenä. Miesten miehiin kohdistama väkivalta, jonka motiivina on esimerkiksi rasismi, homofobia, transfobia tai vammaisuuteen liittyvä syrjintä, jää usein näkymättömiin. On tärkeää ymmärtää, miten vallalla oleva sukupuolijärjestelmä vaikuttaa väkivallan syntymiseen ja sen luonteeseen ja valtasuhteisiin.

Väkivallalle voivat altistaa sukupuolen lisäksi myös muut tekijät, kuten toimintakyky, luokka, rodullistaminen, seksuaalisuus ja ikä tai köyhyys, psyykkinen tai fyysinen sairaus. Väkivallan ehkäiseminen ja vähentäminen edellyttävät väkivallan taustalla vaikuttavien valtarakenteiden ymmärtämistä ja niiden haastamista. Väkivallan vastainen työ edellyttää alueellisesti kattavaa tuki- ja palveluverkostoa, jossa huomioidaan erilaisten kohderyhmien haavoittuvuudet ja tarpeet. Rakenteiden ja resurssien vahvistamisen lisäksi väkivallan kulttuurin murtaminen vaatii asenteiden muutosta. Näihin muutoksiin on sitouduttava laajalla rintamalla poliittisessa päätöksenteossa, mediassa ja kansalaisyhteiskunnassa.

Kaikkea väkivaltaa tulee vastustaa riippumatta sen motiivista. Väkivallan uhreja ja selviytyjiä tulee suojella ja auttaa riippumatta sukupuolesta, seksuaalisesta suuntautumisesta, ihonväriin tai alkupe-
rään liitetyistä käsityksistä, toimintakyvystä, luokasta, uskonnosta tai vakaumuksesta, sukupuolen ilmaisusta, iästä tai kansalaisuudesta. Vapaus elää ilman väkivaltaa ja sen uhkaa ja vapaus päättää omasta kehosta ovat perustavanlaatuisia ihmisoikeuksia, jotka on suojattava riippumatta siitä, mikä

väkivaltaa ajaa. Seksuaalinen itsemääräämisoikeus tarkoittaa myös sitä, että raiskaus määritellään laissa ja oikeuskäytännössä aina suostumuksen puutteen kautta, ei väkivallan käytön perusteella. Riittäväillä resursseilla ja pitkäjänteisellä työllä tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja ihmisoikeuksien puolesta voidaan vähentää kaikkia alistamisen ja väkivallan muotoja.

INHIMILLINEN TURVALLISUUS

Turvallisuuspolitiikka on perinteisesti keskittynyt valtion suojelemiseen ulkoisilta uhilta, pääasiassa aseellisin menetelmin. Perinteinen näkemys turvallisuuspolitiikasta on patriarkaalinen ja perustuu ajatukselle siitä, että miehet suojelevat aseellisin voimin kansakuntaa ja sen naisia ja lapsia. Nykypäivänä näkökulma turvallisuuteen ja turvallisuusuhkiin on muuttunut. Sodat ovat nykyään yhä useammin sisäisiä konflikteja eri aseellisten ryhmittymien välillä, hybridisotaa ja verkkouhkia, eivät enää kahden valtion aseellisten voimien välisiä sotia taistelukentillä. Yhtä keskeinen uhka kuin aseelliset konfliktit ovat esimerkiksi ilmastomuutoksen tuomat uhat sekä pula ruoasta, vedestä ja uhka sosiaalisen rakenteen murtumisesta. Ne uhkaavat suoraan ihmisiä mutta ovat myös usein syitä aseellisiin konflikteihin. Konfliktien taustalla vaikuttaa usein globaali eriarvoisuus, joka tekee rikkaista länsimaista konfliktien osapuolen.

Yhteistä sekä aseellisille konflikteille että luonnonkatastrofeille on, että ne uhkaavat ennen kaikkea ihmisten turvallisuutta. Esimerkiksi pakolaisten määrän kasvaminen maailmanlaajuisesti on seurausta sekä aseellisista konflikteista että luonnonkatastrofeista.

Feministinen analyysi turvallisuudesta lähtee inhimillisen turvallisuuden näkökulmasta, jossa keskeisellä sijalla on yksilöön kohdistuva uhka. Feministinen näkökulma sisältää myös sukupuolen, rodullistamisen ja rasismien näkökulman. Miesten naisiin kohdistama väkivalta on suuri yhteiskunnallinen uhka niin sodassa kuin rauhan aikana. Rasismi ja homo- ja transfobia on nähtävä turvallisuusuhkina, kun niistä seuraa sortoa ja äärimmäisessä muodossaan väkivaltaa.

Inhimillinen turvallisuus tarkoittaa vapautta elää ilmaan väkivaltaa tai sen uhkaa mutta myös sitä, että ihmisten perustarpeet kuten ruoka, suoja, puhdas vesi ja terveydenhuolto toteutuvat. Monet ihmiset elävät olosuhteissa, joita leimaavat väkivalta, epävarmuus, köyhyys, sairaudet, ympäristöongelmat ja luonnonkatastrofit. Näissä tilanteissa miehet ja naiset ovat eri asemassa.

Naiset ottavat vähemmän osaa aseellisiin konflikteihin mutta kohtaavat suhteettoman suuren osan sotiin ja konflikteihin liittyvästä seksuaalisesta ja lähisuhdeväkivallasta. Naiset osallistuvat konflikteissa usein erilaisiin huolto-, logistiikka- ja tukitehtäviin ja vastaavat usein kodin ja perheen jälleenrakentamisesta aselevon ja rauhanneuvottelujen jälkeen, mutta jäävät näkymättömiin rauhansopimuksia ja jälleenrakentamista suunniteltaessa. Jotta tämä rakenteellinen epäkohta voidaan korjata, tulee naisten ja erilaisten vähemmistöjen osallisuutta yhteiskunnassa ja konfliktien ratkaisemisessa vahvistaa ja tehdä näkyväksi. Siihen velvoittaa myös Suomea sitova YK:n 1325-päätöslauselma, joka koskee sukupuolta, rauhaa ja turvallisuutta konflikteissa. Päätöslauselman toimintaohjelmassa tulee vahvistaa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusnäkökulmaa. Meillä on kansainvälisen yhteisön jäsenenä vastuu globaalien muutosten seurauksista ja vastuu edistää inhimillistä turvallisuutta rauhanvälityksen, hauraiden valtioiden tukemisen ja hyvin rahoitetun ja pitkäjänteisen kehityspolitiikan kautta.

Pitkällä tähtäimellä tavoitteena tulee olla aseeton maailma. Nykyisellään Suomen lainsäädäntö ei anna miehille oikeutta kieltäytyä asepalveluksesta edes pasifistisen vakaumuksen nojalla. Maanpuolustuksessa on siirryttävä malliin, joka sallii jokaiselle sukupuoleen katsomatta mahdollisuuden valita palvelusmuotonsa tai kieltäytyä siitä rangaistuksesta vakaumuksensa mukaisesti.

Feministinen puolue pyrkii vähitellen muuttamaan keskustelua turvallisuuspolitiikasta. Puolueelle tärkeitä asioita ovat kestävä rauha, ruumiillinen koskemattomuus, toimintavapaus ja kaikkien eri sukupuolien vapaus toimia itsenäisinä yksilöinä kaikissa elämänvaiheissa.

EUROOPAN UNIONI

Feministisen puolueen tavoitteena on Eurooppa, joka ei sulkeudu sisäänpäin vaan avautuu ulospäin, ja pyrkii inhimilliseen, sosiaaliseen ja ekologiseen kestävyYTEEN yli kansallisten rajojen.

2010-luvun Eurooppaa leimaa nationalismi, muukalaisvastaisuus ja rasismi. Vähemmistöryhmiin, kuten romaneihin, juutalaisiin, muslimeihin ja paperittomiin siirtolaisiin, kohdistuva rasismi ja syrjintä on vaarassa normalisoitua. Tiukentunut rajapolitiikka on luonut Välimerelle hyvinvointikuilun, jonka seurauksena tuhansia ihmisiä kuolee Euroopan rajoille. Samaan aikaan Eurooppa on huomattavasti vähentänyt tukeaan kehittyville maille. Pakolaisten määrän lisääntyttä Euroopan unionin jäsenmaista on yhä suuremmassa määrin tullut itse kehitysapunsa suurimpia vastaanottajamaita vastoin Euroopan Unionin kehityspolitiikkaa ja tuloksellista apua koskevia tavoitteita..

Populistinen ja äärioikeistolainen poliittinen liike pyrkii maalaamaan siirtolaiset ja vähemmistöt syyllisiksi sosiaalisen rakenteen murtumiseen. Rasistisen poliittisen retoriikan nousua on tukenut talouskuripolitiikka, jonka sanotaan usein lisänneen erityisesti miesten työttömyyttä. Todellisuudessa EU:n talouskuripolitiikka on talouskriisin alun jälkeen kuitenkin horjuttanut vakavavimmin juuri naisten, vammaisten, siirtolaisten, rodullistettujen ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen taloudellista tasa-arvoa ja sosiaalisia oikeuksia Euroopassa.

Euroopassa tarvitaan antirasistista feminististä politiikkaa. Maanosaa ravistelee takaisku naisten oikeuksien edistämässä ja sukupuolten tasa-arvossa. Rasistiset ja fasistiset puolueet kasvavat yhä voimakkaammiksi ja vaikuttavat jo Euroopan parlamentissa. Feministinen puolue pitää tärkeänä niitä yhteistyön mahdollisuuksia, joita jäsenyys Euroopan Unionissa tarkoittaa. Feministinen puolue haluaa vaikuttaa siihen, että Euroopan Unionin keskeiset arvot – tasa-arvo, yhdenvertaisuus, ihmisarvo, vapaus, demokratia, oikeusvaltioperiaate ja ihmisoikeusperiaate – toteutuvat.

Keskeinen osa syrjinnän vastaista ja ihmisoikeuksia edistävää työtä on feminististen puolueiden ja ryhmittymien välinen yhteistyö Euroopassa ja maailmalla. Vahva antirasistinen, feministinen liike on vahvin vastavoima eri puolilla Eurooppaa aktivoituneille rasistisille, kansallissosialistisille ja fasistisille puolueille. Jos rakenteelliseen syrjintään ja eriarvoistumiseen ei puututa riittävällä voimalla, saavat rasistiset ja arvokonservatiiviset voimat ilmaa siipiensä alle. Siksi sekä EU:n instituutioissa että kansalaisyhteiskunnassa tulee tehdä työtä ihmisoikeuksien ja sosiaalisten perusoikeuksien turvaamiseksi. Useita feministisiä puolueita muodostuu nyt ympäri Eurooppaa. Yhteinen pitkän tähtäimen päämäärämme on muodostaa feministinen puolue ryhmä Euroopan parlamenttiin.

*Feministinen puolue
Helsingissä 13.12.2016*